

ÇÖLLEŞME ve ÇÖLLEŞME İLE MÜCADELE SÖZLEŞMESİ

Doç.Dr. D. Murat ÖZDEN

KHGM Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Şube Müdürü

KHGM Çölleşme İle Mücadele Sözleşmesi Komitesi Başkanı

ÇMS Ulusal Koordinasyon Kurulu Başkan Yardımcısı

Türkiye Toprak İlmi Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Dünya ve Türkiye’de Çölleşme Problemi

Çölleşme; son yılların en önemli ve üzerinde tartışılan küresel çevre sorunlarından biri olmasına rağmen, son zamanlarda meydana gelmiş bir süreç değildir.

Çölleşme 1000 yılı aşkın bir süredir bazen yavaş bazen de hızlı bir süreç geçirmektedir.

Çölleşme nedir ?

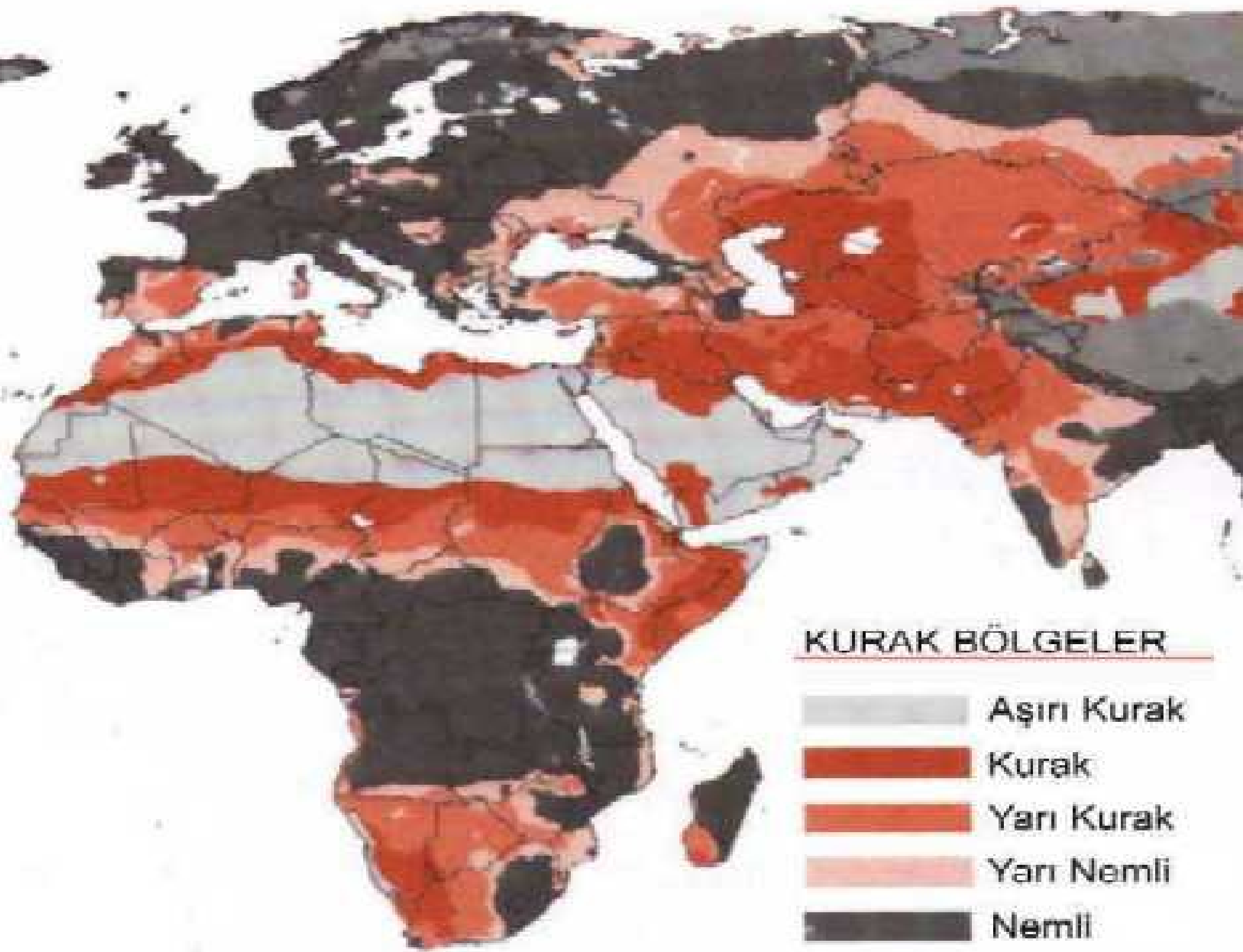
**Kabul edilen sözleşme metninde,
Çölleşme;**

“iklim değışiklikleri ve insan faaliyetleri de dahil olmak üzere muhtelif faktörlerin etkisi altında kurak, yarı kurak ve az yağış alan bölgelerdeki toprağın doğal özelliklerini yitirmesi”

şeklinde tanımlanmıştır.

Her sene toprağın üst tabakasının 24 milyar tonunun kaybedildiği belirtilmektedir. Son yıllarda olay gittikçe kötüleşmekte ve kriz haline dönüşmektedir.

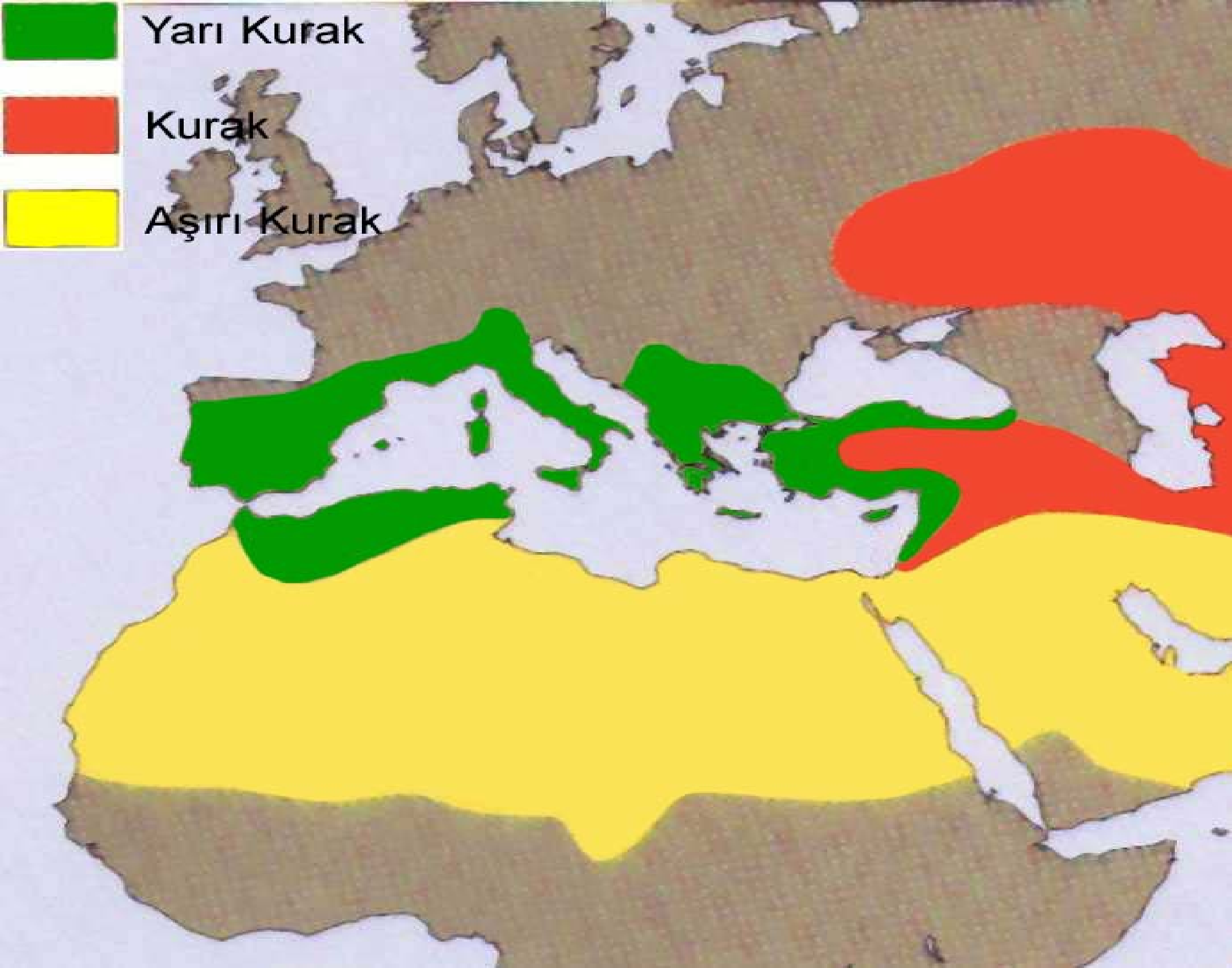
Sadece Afrika veya diğer gelişmekte olan ülkelerde değil, dünyanın bir çok yerinde, insanların doğal kaynakları etkin ve sürdürülebilir olarak kullanma gereğini dikkate almayan eylemleri, kuraklığın etkisini şiddetlendirmektedir.

KURAK BÖLGELER

	Aşırı Kurak
	Kurak
	Yarı Kurak
	Yarı Nemli
	Nemli
	Soğuk

Yarı Kurak

Kurak

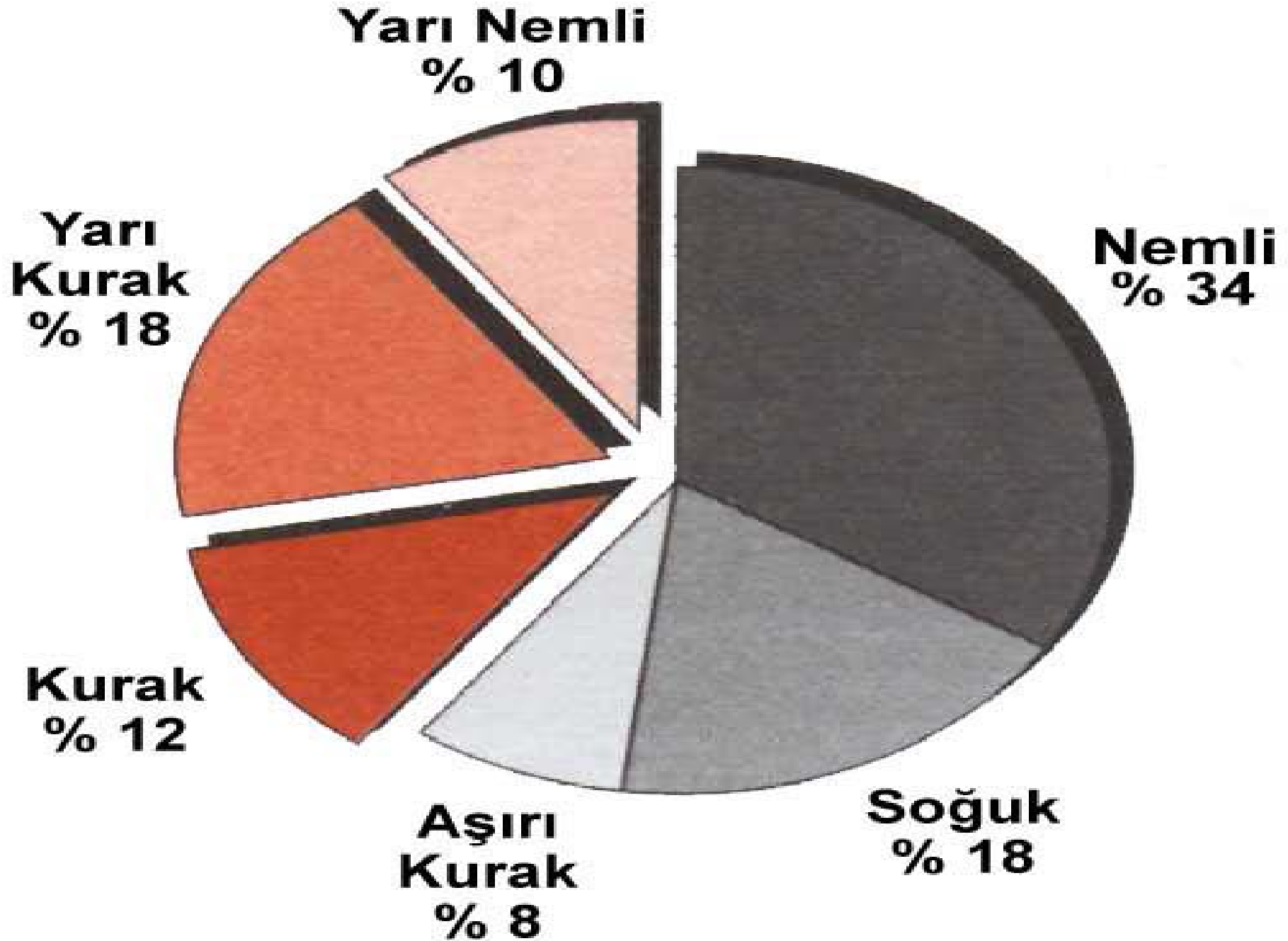
Aşırı Kurak

Yaklaşık 100 'ün üzerinde ülkede, 1 milyardan fazla insan çölleşme ve kuraklık probleminin olduğu alanlarda yaşamaktadır. Öte yandan, 2025 yılında çölleşmeden etkilenen nüfusun ikiye katlanacağı belirtilmektedir.

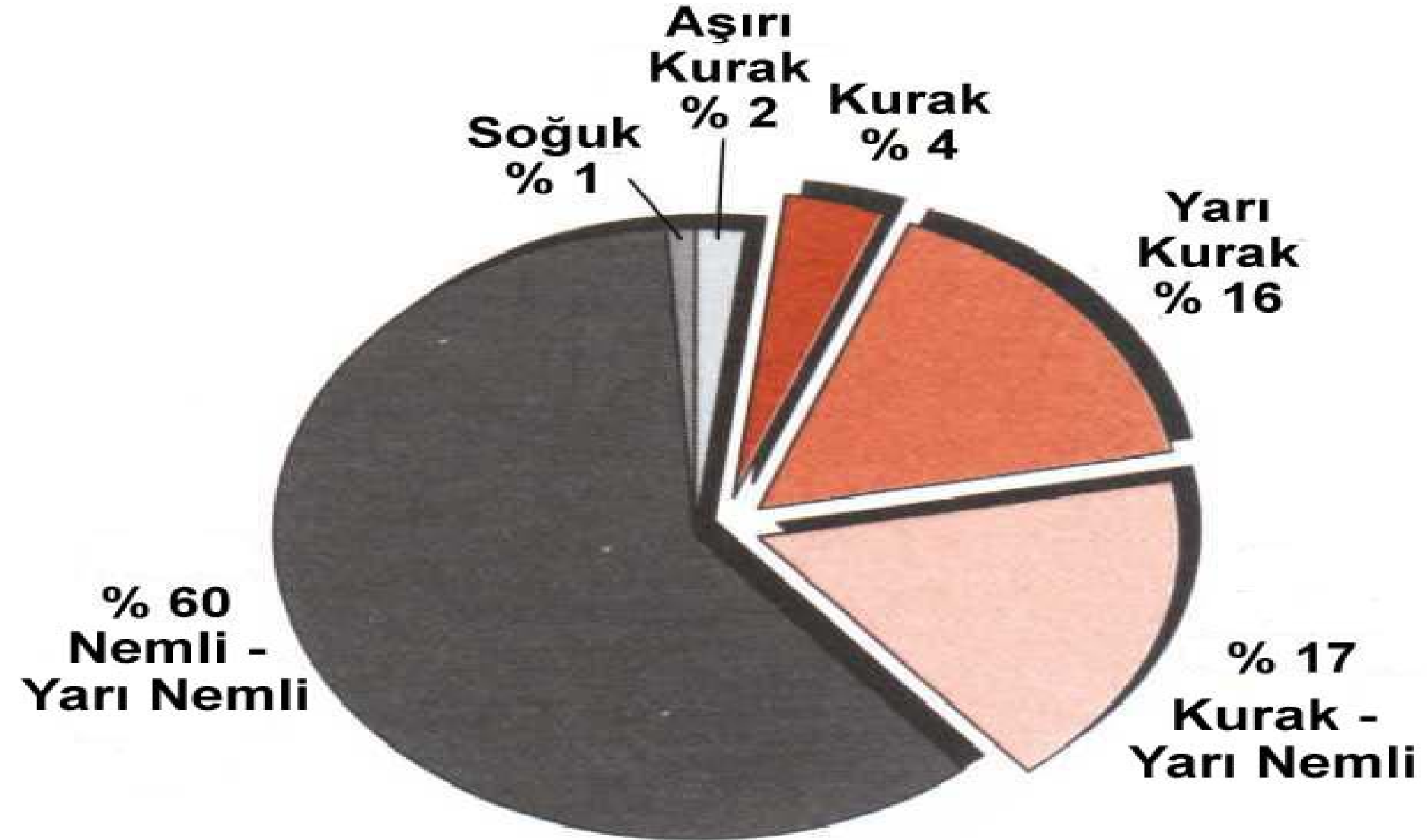
Dünyada sulanabilir tarım alanlarının % 30 'u, kuru tarım alanlarının % 47 'si ve mera alanlarının % 73 'ü, çölleşmeden değişik ölçeklerde etkilenmektedir.

Başka bir anlatımla, 1.5-2.5 milyar hektar sulanır tarım arazisi, 3.5-4.0 milyar hektar civarındaki kuru tarım arazisi ve 35 milyar hektar civarındaki mera arazisi, arazi degradasyonu nedeniyle, tamamen veya kısmen üretkenliğini kaybetmektedir.

KURAK BÖLGELERİN ALANSAL DAĞILIMI

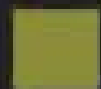
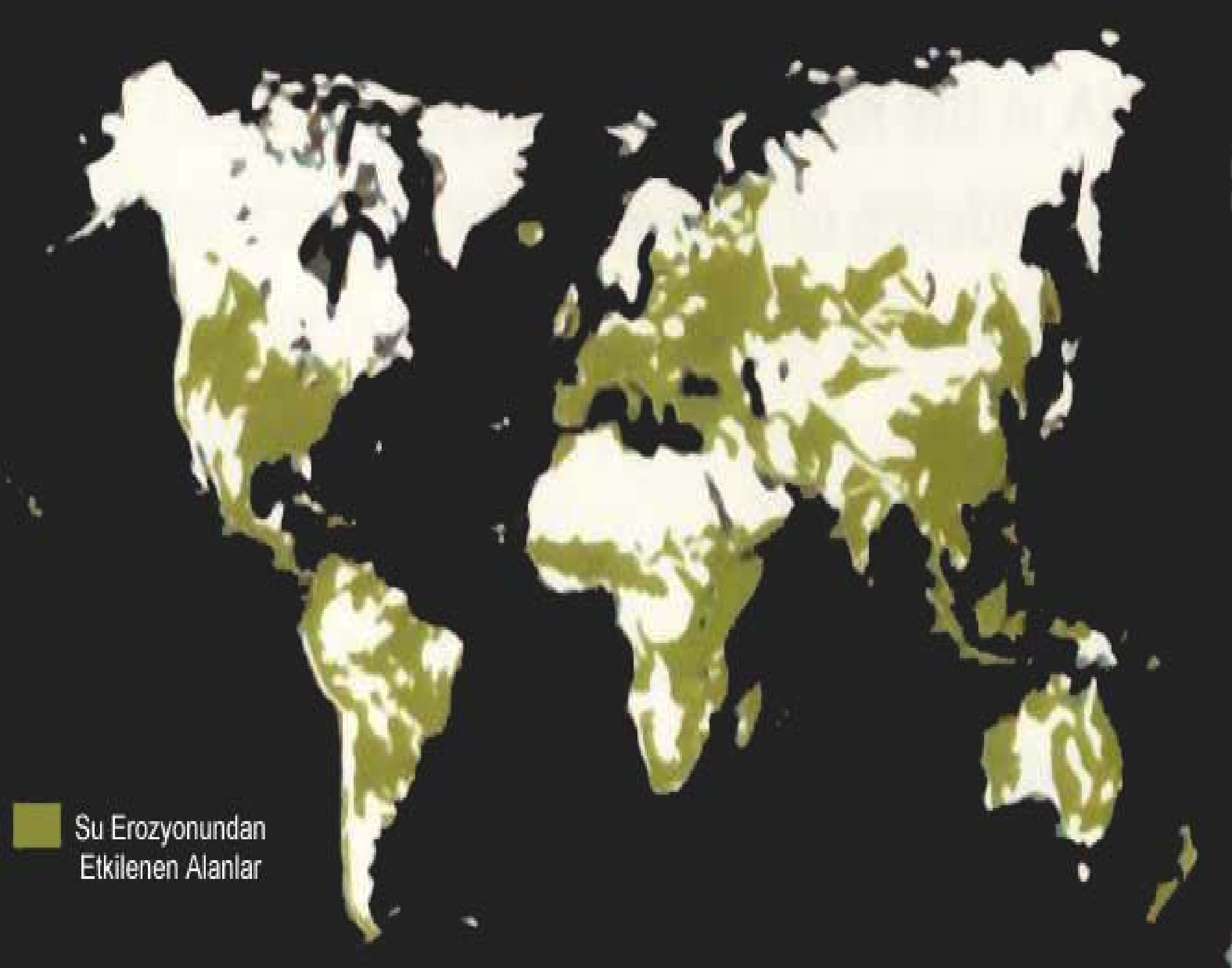
KURAK BÖLGELERDE NÜFUS DAĞILIMI

Ülkemiz, sahip olduğu iklim koşulları nedeniyle, çölleşmenin şiddetini dünyanın diğer bölgelerine göre daha az hissetmektedir.

Ancak, arazilerimizin kabiliyetine göre kullanılmaması, yanlış tarımsal işlemler, aşırı otlatma, ormanların açılması ve değerli tarım alanlarının tarım dışı amaçlarla kullanımı geleceğimizi tehlikeye atan arazi bozulmalarına neden olmaktadır.

Bu nedenlerle, Türkiye artık kuraklıktan etkilenen ve çölleşme riski taşıyan, topraklarının % 86 'sında hafiften çok şiddetliye kadar çeşitli derecelerde erozyonun yaşandığı bir ülke konumundadır.

Su Erozyonundan
Etkilenen Alanlar

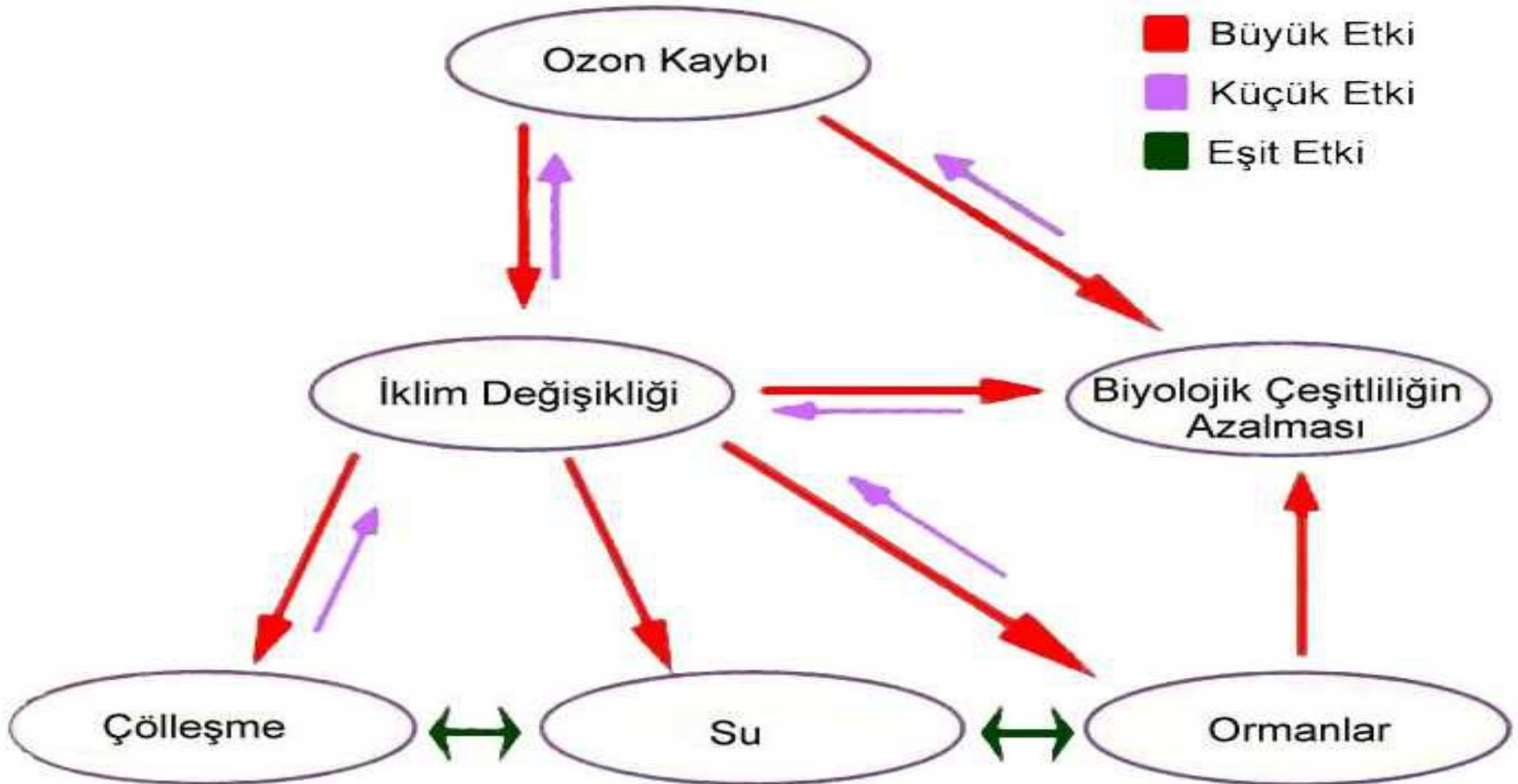
Rüzgar Erozyonundan
Etkilenen Alanlar

Çölleşmenin Nedenleri

Fiziksel, biyolojik, politik, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler arasındaki kompleks etkileşimler.

ÇEVRESEL FAKTÖRLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Ekolojik olarak çok hassas araziler olan kurak ve yarı kurak alanlardaki nüfus artışı ve gıda temini ihtiyacının ekosistemler üzerine yaptıkları büyük baskılar.

Arazi kullanım projelerinin çoğunun, nüfusun sosyo-ekonomik durumlarını ve doğal kaynakların dinamiklerini ve sürdürülebilirliğini çok az dikkate alan bir anlayışla dizayn edilmesi.

Doğal kaynakları gerektiği gibi değerlendiremeyen ve yanlış kullanımları cesaretlendiren ekonomik politikalar.

AŞIRI
OTLATMA

İKLİM
DEĞİŞİKLİĞİ

Dünya Üzerindeki
karaların % 30'u
kurak bölgelerin
bozulmasından
etkilenmektedir.

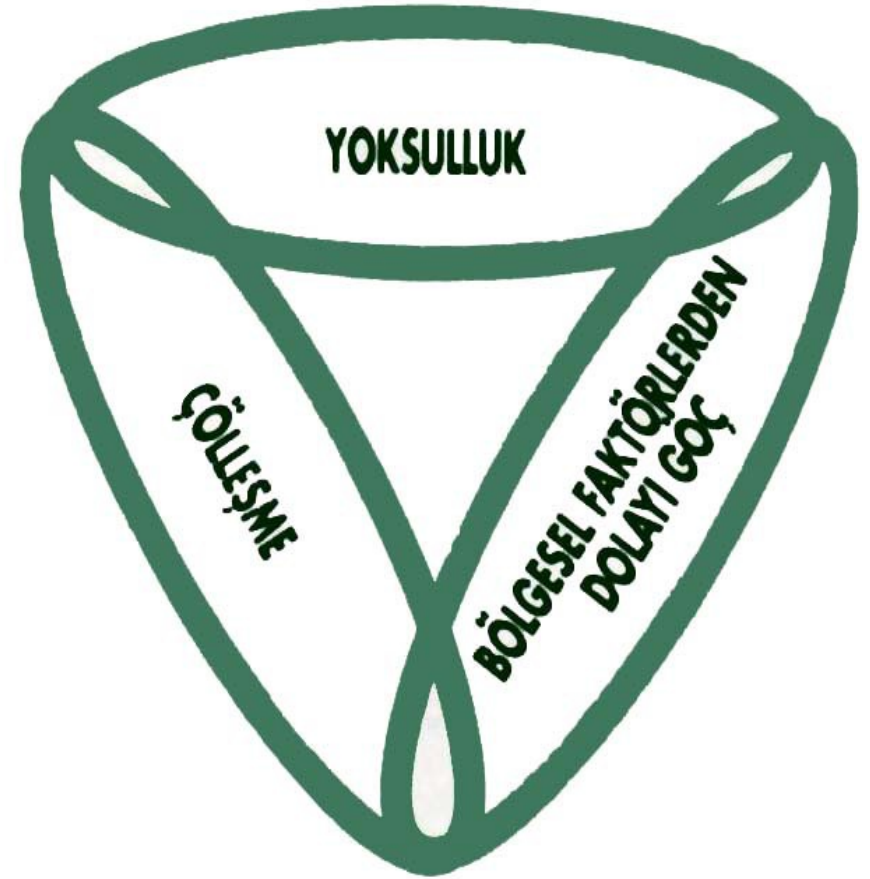
TOPRAĞIN
AŞIRI KULLANIMI

ORMANLARIN
TAHRİBİ

SAĞLIKSIZ
SULAMA YÖNTEMLERİ

Çölleşmenin Sosyal ve Ekonomik Sonuçları

Aşırı nüfus baskıları ve uygun olmayan kaynak kullanımları; arazilerin bozulmasına, üretkenliğin azalmasına, gıda temininin güvence altına alınamamasına ve gıdaların sağlıklılık özelliklerinin azalmasına, yoksulluğun artmasına ve büyük boyutlu göçler için baskının artmasına neden olur.

UNSO ve ÇMS'nin Oluşumu

Çölleşme Probleminin Ortaya Çıkması

1973 Birleşmiş Milletler Sahel Ofisinin (UNSO) kurulması

1977 BM Çölleşme ve Eylem Planı Konferansı

1992 BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio)

1992 Kabul Edilen Çölleşme Sözleşmesinin Detaylandırılması

1993 ÇMS için Hükümetler Arası Müzakere Komitesi (Nairobi)

1994 Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi'nin Benimsenmesi (Paris)

1995 Global amaç için UNDP ve UNSO'nun çalışması

1996 Sözleşmenin Yürürlüğe Girmesi (26 Aralık)

1997 Birinci Taraflar Konferansı (Roma-İtalya)

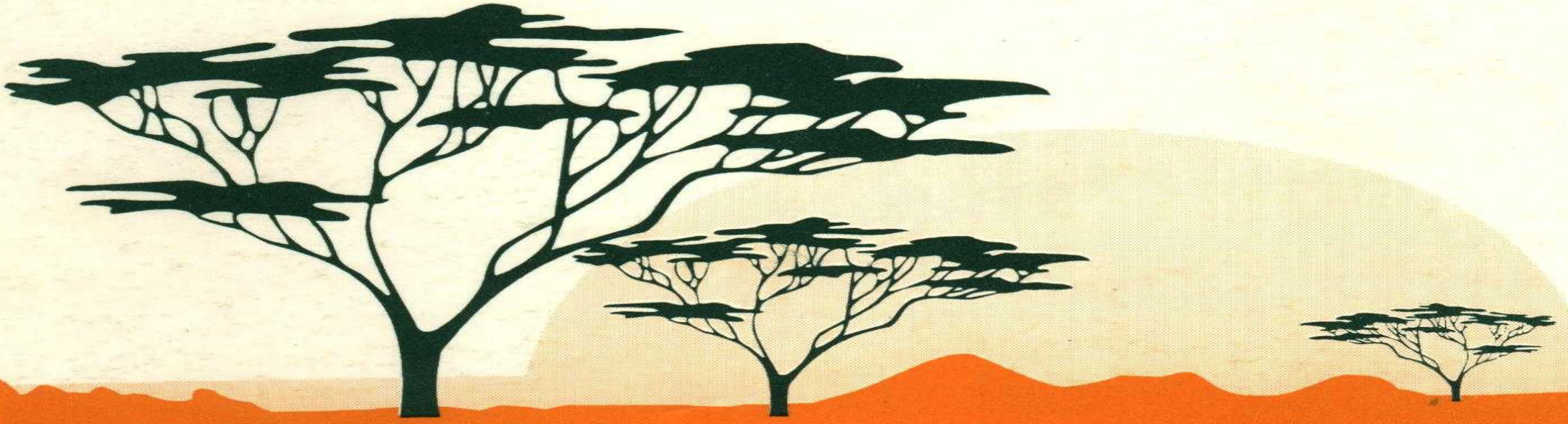
1998 Türkiye'nin Sözleşmeye Taraf Olması

1998 Ulusal Bilgilendirme Semineri (20-22 Mayıs, İzmir)

1998 İkinci Taraflar Konferansı (Dakar-Senegal)

1999 Üçüncü Taraflar Konferansı (Recife-Brezilya)

2000 Dördüncü Taraflar Konferansı (Bonn-Almanya)

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇÖLLEŞME
İLE MÜCADELE SÖZLEŞMESİ
ÖZELİKLE AFRİKA'DA CİDDİ KURAKLIK
VE/VEYA ÇÖLLEŞMEYE MARUZ ÜLKELERDE
ÇÖLLEŞMEYLE MÜCADELE İÇİN
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ**

Tanımlar

Çölleşme, kurak, yarı-kurak ve az yağışlı alanlarda, iklim değişiklikleri ve insan faaliyetleri de dahil olmak üzere çeşitli faktörlerden kaynaklanan arazi bozulmasını ifade eder.

Çölleşmeyle Mücadele, kurak, yarı-kurak ve az yağışlı alanlarda sürdürülebilir kalkınma için arazinin entegre olarak geliştirilmesinin bir parçası olan ve arazi bozulmasını önlemeye ve/veya azaltmaya, kısmen bozulmuş arazinin rehabilitasyonuna ve çölleşmiş arazinin geri kazanılmasına yönelik faaliyetleri içerir.

Kuraklık, yağışların, kaydedilen normal düzeylerin önemli ölçüde altına düşmesi sonucu arazi ve kaynak üretim sistemlerini olumsuz olarak etkileyen ve ciddi hidrolojik dengesizliklere yol açan doğal olayı ifade eder.

Kuraklığın etkilerini hafifletme, çölleşmeyle mücadeleyle ilgili olarak toplumun ve doğal sistemlerin kuraklığa karşı hassasiyetlerini azaltmak için kuraklığın önceden tahminine ilişkin faaliyetleri içerir.

Arazi, toprak, bitki örtüsü ve diğer canlıları kapsayan biyo-üretken karasal sistemi ve sistem içinde işleyen ekolojik ve hidrolojik işlemleri ifade eder.

Arazi bozulması, rüzgar ve/veya suyun etkisiyle oluşan toprak erozyonu, toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik veya ekonomik özelliklerinin bozulması, bitki örtüsünün uzun süreli kaybı gibi insan faaliyetlerinden ve yaşam çevresi biçimlerinden kaynaklanan işlemler de dahil olmak üzere bir işlemin veya işlemler bileşiminin veya arazi kullanımının neden olduğu, yağmurla beslenen ekili alanlarda, sulama yapılan ekili alanlarda veya otlak, mera, orman ve ağaçlık alanlarda biyolojik ve ekonomik verim ve çeşitlilik azalmasını ve kaybını ifade eder.

Kurak, yarı-kurak ve yarı nemli alanlar, kutup ve kutup-altı bölgelerinin dışında kalan ve yıllık yağış miktarının evapotranspirasyon potansiyeline oranı 0.05 ile 0.65 arasında olan alanları ifade eder.

Etkilenen alanlar, çölleşmeden etkilenen veya çölleşme tehdidi altında bulunan kurak, yarı-kurak ve/veya yarı nemli olan alanları ifade eder.

Etkilenen ülkeler, topraklarının bir kısmı veya tümü etkilenen alanlardan oluşan ülkeleri eder.

Bölgesel ekonomik entegrasyon örgütü, belli bir bölgedeki bağımsız Devletler tarafından oluşturulan ve bu sözleşme ile düzenlenen konularda yetkili olan ve kendi usulleri uyarınca bu sözleşmeyi imzalamaya, onaylamaya, kabul etmeye ve uygun görmeye veya sözleşmeye katılmaya yetkilendirilmiş olan örgütü ifade eder.

Gelişmiş ülke taraflar, gelişmiş ülke tarafları ve gelişmiş ülkelerce oluşturulan bölgesel ekonomik entegrasyon örgütlerini ifade eder.

Amaçlar

Sözleşmenin amacı, etkilenen ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunmak üzere, Gündem 21 ile uyumlu entegre bir yaklaşım çerçevesinde, uluslararası işbirliği ve ortaklık düzenlemeleri ile desteklenen her düzeyde etkin eylemler yoluyla, özellikle Afrika'da olmak üzere ciddi kuraklık ve/veya çölleşmeye maruz ülkelerde, çölleşmeyle mücadele etmek ve kuraklığın etkilerini hafifletmektir.

Bu amaca ulaşmak için, etkilenen alanlarda, aynı anda hem arazinin verimliliğini iyileştirerek, hem de arazi ve su kaynaklarının rehabilitasyonunu, korunmasını ve sürdürülebilir yönetimini sağlayarak özellikle yerel topluluklar düzeyinde yaşam koşullarının iyileştirilmesi üzerinde odaklaşan uzun dönemli stratejilerin uygulanması gerekmektedir.

İlkeler

Bu sözleşmenin amacının gerçekleştirilmesi ve hükümlerinin uygulanmasında, tarafları, diğer hususların yanı sıra, aşağıdaki ilkeler yönlendirecektir.

Taraflar, çölleşmeyle mücadele ve/veya kuraklığın etkilerini hafifletme programlarının tasarlanmasında ve uygulanmasında kararlara, halkın ve yerel toplulukların katılımını sağlamalı, ulusal ve yerel düzeylerdeki eylemleri kolaylaştırmak üzere daha üst düzeylerde gerekli ortamın yaratılmasına çalışmalıdırlar.

Taraflar, uluslararası bir dayanışma ve ortaklık ruhu içinde alt-bölge ve bölge düzeylerinde ve uluslararası düzeyde işbirliği ve koordinasyonu iyileştirmeli, mali, beşeri, örgütsel ve teknik kaynakları gereksinilen yerlere daha iyi yönlendirmelidirler.

Taraflar, her düzeyde hükümet, sivil toplum kuruluşu ve arazi sahipleri arasındaki işbirliğini bir ortaklık ruhu içinde geliştirerek, etkilenen bölgelerde arazinin ve kıt su kaynaklarının niteliğinin ve değerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamalı ve bunların sürdürülebilir kullanımı için çalışmalıdırlar.

Taraflar, başta en az gelişmiş ülkeler olmak üzere, etkilenen gelişmekte olan ülke tarafların özel gereksinim ve koşullarını göz önüne almalıdırlar.

Genel Yükümlükler

Taraflar, bu sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerini münferit olarak veya mevcut ya da öngörülen iki taraflı ve çok taraflı düzenlemeler veya bunların bileşimi kapsamında müştereken yerine getirecekler ve her düzeyde çabaların koordinasyonuna ve tutarlı uzun dönemli stratejilerin geliştirilmesine gereken önemi vereceklerdir.

Bu sözleşmenin amacına ulaşması için taraflar:

Çölleşme ve kuraklık süreçlerinin fiziksel, biyolojik ve sosyo-ekonomik yönlerine eğilen entegre bir yaklaşımı benimseyecek,

Sürdürülebilir kalkınmayı destekleyici nitelikte, yapabilir kılan bir uluslararası ekonomik ortamın yaratılmasını sağlamak amacıyla, uluslararası ticaret, pazarlama düzenlemeleri ve borçlar açısından etkilenen gelişmekte olan taraf ülkelerin durumlarına ilgili uluslararası ve bölgesel kuruluşlarda gereken ilgiyi gösterecek,

Yoksulluğu giderme stratejilerini, çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabaları ile bütünleştirecek,

Çölleşme ve kuraklık sorunu ile ilişkili olarak gerek çevre koruma gerekse toprak ve su kaynaklarının korunması konularında etkilenen taraf ülkeler arasında işbirliği yapılmasını destekleyecek,

**Alt-bölgesel, bölgesel ve uluslararası işbirliğini
güçlendirecek,**

**İlgili hükümetler arası kuruluşlar çerçevesinde işbirliği
yapacak,**

**Tekrarların önlenmesi için gerekli kurumsal
düzenlemeleri oluşturacak,**

**Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini
hafifletme amacıyla önemli finansman kaynaklarının
harekete geçirilerek, etkilenen gelişmekte olan ülke
tarafına yönlendirilmesinde, mevcut iki taraflı mali
mekanizma ve düzenlemelerin kullanılmasını
destekleyeceklerdir.**

Etkilenen gelişmekte olan ülke taraflar, sözleşmenin uygulanmasında yardımlardan yararlanabilirler.

Bu sözleşmenin uygulanmasında taraflar, diğerk bölgelerdeki gelişmekte olan ülke tarafları ihmal etmeden, Afrika'da hüküm süren özel durum nedeniyle, bu bölgedeki etkilenen ülke taraflara öncelik tanıyacaktırdır.

Etkilenen Ülke Tarafların Yükümlülükleri:

**Etkilenen ülke taraflar, genel
yükümlülüklere ilave olarak:**

**Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme
konusuna gereken önceliği vermeyi, kendi koşul ve
imkanları dahilinde yeterli kaynakları ayırmayı,**

**Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek
için, sürdürülebilir kalkınma plan ve/veya politikaları
çerçevesinde strateji ve öncelikleri belirlemeyi,**

Çölleşmenin temelindeki nedenlere eğilerek, çölleşme sürecine katkıda bulunan sosyo-ekonomik faktörlere özel bir önem vermeyi,

Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarında, sivil toplum kuruluşlarının da desteği ile yerel halkın ve özellikle kadınların ve gençlerin bilincini geliştirmeyi ve katılımını sağlamayı,

Mevcut yasaları güçlendirerek veya böyle yasalar yoksa yenilerini çıkararak ve uzun dönemli politika ve eylem programları geliştirerek yapabilir kılan bir ortamı yaratmayı yükümlenirler.

Gelişmiş Ülke

Tarafların Yükümlülükleri

Başta Afrika'dakiler ve az gelişmiş ülkeler olmak üzere, geliştirmekte olan ülke tarafların çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletme çabalarını kararlaştırıldığı gibi aktif olarak münferiden veya müştereken desteklemeyi,

Başta Afrika'dakiler olmak üzere, etkilenen geliştirmekte olan ülke tarafların çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye yönelik kendi uzun dönemli plan ve stratejilerini etkin bir biçimde geliştirip uygulamalarına yardımcı olacak mali kaynak ve diğer destek biçimlerini sağlamayı,

Yeni ve ek kaynakların harekete geçirilmesini desteklemeyi,

Özel sektör ve diğer hükümet dışı kaynaklardan finansman sağlanmasını teşvik etmeyi,

Başta geliştirmekte olan ülke taraflar olmak üzere, etkilenen ülke tarafların uygun teknoloji, bilgi ve know-how'a erişimlerini kolaylaştırmayı ve desteklemeyi yükümlenirler.

SÖZLEŞME ORGANLARI

Taraflar Konferansı

Sözleşmenin en üst organıdır. Görev kapsamı çerçevesinde etkin uygulama için gerekli kararların alındığı yerdir. Sözleşmenin uygulanmasının ve kurumsal düzenlemelerinin işlerliğinin düzenli aralıklarla değerlendirmesinin yapıldığı, taraflarca benimsenen önlemlere ilişkin bilgi değişimini destekleyen ve kolaylaştıran, raporları değerlendiren ve bağlı kuruluşlara rehberlik eden, gerek kendisinin gerekse bu kuruluşların iç tüzük ve mali kurallarını oybirliğiyle kararlaştırarak kabul eden mercidir. Gerektiğinde yetkin ulusal, uluslararası ve hükümetlerarası kuruluşların ve sivil toplum kuruluşlarının bilgi ve hizmetlerinden yararlanan ve onlarla işbirliği yapan organdır.

Global Mekanizma

Sözleşmenin parasal kaynaklarını harekete geçirmek ve yönlendirmekle görevlidir.

BM skalasına göre Türkiye için saptanan katkı payı % 0.440'dır.

Bilim ve Teknoloji Komitesi

Çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmeye ilişkin bilimsel ve teknolojik konularda Taraflar Meclisi'ne bilgi sağlamak ve tavsiyelerde bulunmak üzere, Sözleşme ile Taraflar Meclisi'nin bağlı kuruluşu statüsünde kurulmuştur. Komite, Taraflar Konferansı'nın olağan toplantıları ile aynı zamanda toplanarak, disiplinlerarası bir niteliğe sahip olup, tarafların katılımına açıktır. Komite, ilgili uzmanlık alanlarında yetkin olan hükümet temsilcilerinden oluşmaktadır.

Sözleşme bünyesinde mevcut bilgilerin envanterinin çıkartılması, bunların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, genel kullanıma ve modern teknolojiye adapte edilmesi ve halkın yararlanması imkanlarının araştırılması bu komitenin sorumluluğunda bulunmaktadır.

Daimi Sekreteryä

Taraflar Konferansı'nı düzenlemek, herhangi bir protokolle kendisine verilen görevleri yerine getirmek, çalışma raporlarını hazırlamak ve Taraflar Konferansı'na sunmakla görevli olan organdır.

www.unccd.de

KUZEY AKDENİZ İÇİN BÖLGESEL UYGULAMA EKİ (EK IV)

Amaç

(Madde 1)

Bu ekin amacı, Kuzey Akdeniz bölgesindeki özel koşulların ışığında, bu bölgedeki etkilenen ülke taraflarda Sözleşmenin etkin bir biçimde uygulanması için gerekli olan rehber, ilke ve düzenlemeleri belirlemektir.

Kuzey Akdeniz Bölgesinin Özel Şartları

(Madde 2)

Kuzey Akdeniz bölgesindeki, 1. Madde de gönderme yapılan özel şartlar arasında:

Geniş alanları etkileyen yarı-kurak iklim şartları, mevsim kuraklıkları, çok yüksek yağış değişkenliği, ani ve yoğun yağışlar;

Yüzeyde kabuk oluşturmaya yatkın, fakir ve erozyona çok müsait topraklar;

Dik yamaçlı profiller ve çok değişken arazi yapıları;

Sık çıkan orman yangınlarından ötürü yaygın orman örtüsü kayıpları;

Geleneksel tarımda kriz koşulları ile birlikte arazilerin terkedilmesi, toprağın ve su koruma yapılarının bozulması;

Su kaynaklarının sürdürülemez biçimde işletilmesi sonucu aküferlerde kimyasal kirlenme, tuzlanma ve tükenme de dahil olmak üzere ciddi çevre hasarlarının oluşması;

Kentleşme, endüstriyel faaliyetler, turizm ve sulu tarımın sonucu olarak ekonomik faaliyetlerin sahil bölgelerinde yoğunlaşması bulunmaktadır.

Ulusal Eylem Programları ve Takvim Hazırlama Yükümlülüğü

(Madde 4)

Kuzey Akdeniz Bölgesindeki etkilenen ülke taraflar ulusal eylem programları ve duruma göre alt-bölgesel, bölgesel veya ortak eylem programları hazırlayacaklardır. Bu programın hazırlanması mümkün olan en kısa zamanda gerçekleştirilecektir.

Ulusal Eylem Programlarının Hazırlanması ve Uygulanması

(Madde 5)

Sözleşmenin 9. ve 10. Maddeleri uyarınca ulusal eylem programlarının hazırlanması ve uygulanması sırasında bölgedeki etkilenen ülke taraflardan her biri, yerine göre:

Kendi programının hazırlık, koordinasyon ve uygulamasından sorumlu olan uygun organları belirleyecek;

Çölleşmenin sebep ve sonuçlarını değerlendirmek ve eylem için öncelikli alanları saptamak için etkilenen alanlarda çevrenin durumunu inceleyecek;

Yerel topluluklar da dahil olmak üzere etkilenen halkları yerel yetkililerin ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının işbirliğiyle ve yerel bir danışma süreci vasıtasıyla programın detaylandırma, koordinasyon ve uygulamasına katacak;

Stratejiyi belirlemek ve eylem programlarındaki faaliyetleri detaylandırmak için, geçmiş ve mevcut programları etkilenen toplumun katılımıyla değerlendirecek;

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen faaliyetlerde edinilen bilgilere dayanarak teknik ve mali programlar hazırlıyacak;

Programın uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek için usuller ve kıyas kriterleri geliştirecek ve kullanacaktır.

Ulusal Eylem Programlarının İçeriği

(Madde 6)

Bölgedeki etkilenen ülke taraflar, ulusal eylem programlarına:

Yasal, kurumsal ve idari alanlar;

Arazi kullanım biçimleri, su kaynaklarının yönetimi, toprağın korunması, ormancılık, tarımsal faaliyetler, otlak ve mera yönetimi;

Doğal hayatın ve biyolojik çeşitlilik biçimlerinin yönetimi ve korunması;

Orman yangınlarına karşı korunma;

Alternatif yaşam biçimlerinin teşviki;

Araştırma, eğitim ve toplum bilinci İle ilgili önlemleri dahil edebilirler.

Mali Yardım Alamama

(Madde 9)

Ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programlarının uygulanmasında, etkilenen gelişmiş ülke taraflar bu Sözleşme kapsamında mali yardım alamazlar.

Diğer Alt-bölge ve Bölgelerle Koordinasyon

(Madde 10)

Kuzey Akdeniz Bölgesindeki alt-bölgesel, bölgesel ve ortak eylem programları, diğer alt-bölge ve bölgelerle, özellikle Kuzey Afrika alt-bölgesiyle birlikte çalışarak hazırlanabilir ve uygulanabilirler.

SÖZLEŞME KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR, SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi'nin geçirdiği aşamalar yakından incelendiğinde; üç dönemin göze çarptığı söylenebilir.

Hazırlık Dönemi (Sözleşmenin imzaya açılması)

1993-15 Ekim 1994

Geçici Dönem (Yürürlüğe girme)

1994-26 Aralık 1996

Uygulama Dönemi (Taraflar Konferansı)

1996-.....

Hazırlık döneminde başta Afrika olmak üzere gelişmekte olan ülkeler yardım almak için Sözleşme'ye özel bir önem vermişler ve görüşmelere aktif olarak katılmışlardır. Bu yaklaşım sonucunda Afrika dışındaki etkilenen ülkeler de kendi bölgeleri için uygulama ekleri hazırlamak çabası içine girmişler ve bunda da başarılı olmuşlardır.

Ancak Sözleşme'ye yardım sağlayacak gelişmiş ülkeler benimsemediğinden “Yardım sağlayacak gelişmiş ülkeler” ve “Yardım alacak etkilenen ülkeler” listeleri konulmasından vazgeçilmiştir. Böylece, Sözleşme bu güne kadar Birleşmiş Milletler kaynaklarından yapılan katkı ve gönüllü fona, gelişmiş ülkelere sağlanan katkılarla faaliyetlerini sürdürebilmiştir.

Finansmandaki bu darboğaz sözleşmenin uygulamasını da etkilemektedir. Yine de Afrika ülkeleri, kaynaklar kısıtlı da olsa yardım alma beklentileri yüksek olduğundan başlangıçta olduğu gibi toplantılarda aktif rol oynamakta, tam bir işbirliği içinde hareket etmektedirler.

Asya, Güney Amerika ve Karayip ülkeleri sadece konferanslarda Başkanlık Divanı ve Büro'nun sandalye dağılımında ortak hareket etmekte, tartışmalara ise katılmamaktadır. Konferansı aktif olarak takip eden diğer bir grup ise gelişmiş ülkeleri barındıran OECD, Avrupa Birliği ve JUSCANZ gruplarıdır.

Bu davranışlardan; yardım almayı bekleyen gruplar ile yardım sağlayacak grupların karşı karşıya kaldığı sentezi yapılabilir. Bir taraf daha çok yardım almaya çabalarken diğer taraf fazla bir kaynak sağlamamak kararlılığını sürdürmekte ve paranın da isabetli bir şekilde kullanılması için çaba göstermektedir.

Ülkemiz, bu sözleşme bünyesindeki “Kuzey Akdeniz Ülkeleri Bölgesel Uygulama” ekinde bulunmaktadır. Bu bölge kapsamında; erozyonla mücadele, toprak ve su kaynaklarının korunması, arazi rehabilitasyonu ve entegre yönetimi, meraların ve tarım alanlarının ıslahı ve korunması, orman yangınlarının önlenmesi öncelikli konular arasında görülmektedir.

Sözleşme, 21 Kasım 1996 tarihinde TBMM Çevre Komisyonu’ndan geçerek, TBMM’de 11 Şubat 1998 tarih ve 4340 sayılı yasa ile kabul edilmiş ve 14 Şubat 1998 tarih ve 23258 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Daha sonra onay işlemi Sekreteryaya'ya bildirilmiş ve Türkiye 31 Ağustos 1998 tarihinden itibaren sözleşmeye resmen taraf olmuştur.

Türkiye Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Programı'nın hazırlanması ile ilgili strateji ve politikaların belirlenmesi için Çevre Bakanlığı'nın koordinasyonunda, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Orman Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Örgütleri ve Yerel Yönetimlerin katılımı ile 20-22 Mayıs 1998 tarihleri arasında, İzmir-Menemen'de bulunan Tarımsal Hidroloji Araştırma ve Eğitim Merkezi'nde (THAEM) “Ulusal Bilgilendirme Semineri” yapılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Sözleşme ile çölleşmenin fiziki, biyolojik ve sosyo-ekonomik yönden nedenlerinin belirlenmesinde yeni görüşlerin ortaya konulması, teknoloji transferinin ihtiyaçları karşılayacak şekilde yönlendirilmesi ve yerel toplumların katılımları da sağlanarak ulusal eylem programlarının hazırlanması ve planlar dahilinde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı hedeflenmektedir.

Ülkemiz, Sözleşme kapsamında, konumu itibariyle önemli bir noktada bulunmaktadır. Türkiye bir anlamda etkilenen ülkelerden sayılmakta, ancak diğer taraftan gelir ve gelişmişlik düzeyi dikkate alındığında yardım alacak ülkeler sınıfında yer almamaktadır. Bunun anlamı; ülkemizdeki çölleşme ile ilgili sorunların giderilmesi için büyük ölçüde kendi özkaynaklarımıza başvurulması ve ülkemizdeki mevcut bilgi birikimi ve deneyimin önce ülke içindeki sorunların ve daha sonra da diğer etkilenen ülkelerdeki sorunların çözümünde kullanılmasıdır.

Türkiye, Taraflar Konferansına üye olarak ilk defa 2. Toplantıda katılabilmektedir. İkinci Taraflar Konferansı süresince yapılan temaslar ve gözlemler sonucu, ülkemizdeki mevcut kapasite ve teknik gücün tanımlanan bu misyonu rahatlıkla yerine getirebileceği, ancak bu potansiyelin bu güne kadar yeterince kullanılmadığı düşünülmektedir.

Bunun nedenleri;

Ülkemizin, Birleşmiş Milletler, Hükümetlerarası Kuruluşlar, Uluslararası Kuruluşlar, Avrupa Birliği ve bulunduğu jeopolitik konum nedeniyle komşuları nezdinde sahip olduğu güç ve etkinliğin tatmin edici olmayan düzeyi, adı geçen kuruluşların ülkemize karşı zaman zaman sergiledikleri olumsuz tavır,

Ülkemizde faaliyet gösteren kamu ve sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyon eksikliği nedeniyle bu konuda zamanında ve etkili adımların atılamaması, kaynakların tek elden belirlenen sorunun çözümü için yönlendirilememesi olarak sıralanabilir.

Sözleşme yükümlülüklerin yerine getirilmesi için acilen yapılacak işler:

Ülkemizin uluslararası platformlarda savunulabilmesi için gerekli stratejilerin geliştirilmesi, bu tür toplantılara, belirlenen ulusal politikaları belirlenen stratejileri sunabilecek ve savunabilecek bilgi birikimi ve teknik ve idari altyapıya sahip temsilcilerle katılımın sağlanması,

Sözleşme'nin uygulanması için gerekli kurumsal yapının en kısa zamanda oluşturulması, bu kurumsal yapıya hızlı ve etkin karar verme ve uygulamaya koyma yetki ve sorumluluğunun verilmesi, bunun için gerekli her türlü kaynağın sağlanması olarak sıralanabilir.

Sonuç olarak aşağıdaki öneriler yapılabilir;

Ülkemiz, CMS kapsamında yapılacak faaliyetler için yeterli bilgi birikimi ve deneyime sahiptir. Ancak eksikliklerini de çok kısa sürede tamamlamalıdır.

Sözleşme uygulamalarından sorumlu ve gerekli yetkilerle donatılmış bir Ulusal Yürütme Kurulu en kısa zamanda oluşturulmalıdır.

Ülkemizde uzun yıllardır uygulanan ve başarılı sonuçlar alınmış projeler taranmalı, sorunlu alanlar saptanmalı, konu ile ilgili teknoloji ve insan kaynakları veri tabanları en kısa sürede oluşturulmalıdır.

Dağınık olduğu bilinen kamu ve özel kaynakların belli bir program çerçevesinde kullanılmasını sağlayacak öneriler geliştirilmelidir.

Ulusal Eylem Programı, diğerk ülke ve bölge sorunları da dikkate alınarak hazırlanmalı, uygulamaya konulmalı ve elde edilen deneyimler diğerk etkilenen ülkelere aktarılmalıdır.

Bundan böyle ilgili kuruluşların iştiraki ile yapılacak çalışmaların organize edilmesi ve hızlandırılması, Kuzey Akdeniz Ülkeleri Bölgesel Uygulama ekinde gereken şartları yerine getirmek kaydı ile etkin bir görev alınması zorunludur.